

САМУР

№ 3 (377) 2025-йисан 30-апрель

Онлайн

1992-йисан январдилай акъатзава
Цийивилер
www.samurpress.net

И ЧИЛ ХАЙИ ДИГЕ Я

ЮБИЛЕЙ КЪИЛЕ ТУХУДА

КцIар райондин Хьилерин хуьр

Алай йисуз Азербайжандин милли прессадин 150 йисан юбилей гегьеншидиз кьиле тухун кьарардиз кьачунва. И вакъиадихъ авсиятда 25-апрелдиз Азербайжан Республикадин Президент Илгъам Алиева серенжем къабулнава. Ана кьалурнавайвал, 150 йис инлай вилик – 1875-йисан 22-июлдиз Азербайжандин машгьур алим, маарифчи ва публицист Гьасан бег Зердабиди азербайжан чIалал «Экинчи» тIвар ганвай газет чапдай акъуднай. Им Азербайжандин милли прессадин сифте чешне тир. Газетдин сад лагъай нумра чапдай акъудай югъ Азербайжандин милли прессадин бине эцигай югъ хьиз кьейд ийизва.

Азербайжандин милли лидер Гьейдар Алиева кьвед лагъай гьилера уьлкведиз регьбервал гайи йисара кьиле тухвай реформаяр сеbeb яз чи уьлкведа гафунин ва малуматдин азадвал, фикирдин плюрализм ва демократиядин рекъай маса азадвилер таъмин хъана.

Халкьдин трибунадиз элкьвенвай Азербайжандин медиади гьар са девирда, гьакIни 44 йикъан Ватандин дяведин вахтунда вичин ватанпересвилин, рейсавилин рехъ давамарна, чун гьахьлу тирди вири дуьньядиз баянарна. Чи милли яракьлу кьуватрин, аскер ва офицеррин кьагьриманвилерикай датIана хъена.

Гьалибвал гьилик авурдалай гуьгьуьниз Азербайжанди «Медиадин гьакъиндай» кьанун къабулна. Газет ва журналар алава налогрикай азад авуна, журналистриз кьетIен кьезилвилер авай ипотекадин кредитдикай менфят кьачудай ихтиярар гана. Азербайжандин медиадиз дуьньядин глобал информациядин маканда вичин чка кьадай мумкинвилер арадиз атанва. Гьукуматди датIана кьайгьу чIугвазвайвилай Азербайжандин медиа кьвердавай мадни вилик физва.

Президентди Азербайжандин милли прессадин 150 йисан юбилей гегьеншидиз кьейд авун патал талукь идарайриз тапшуругьар ганва.

КIВАТIАЛ КЪИЛЕ ФЕНА

И йикъара Бакудин Мультикультурализмдин Меркезда «Самур» Милли Медени Меркездин гьахь-гьисабдинни хкягьунин кIватIал кьиле фена. Республикадин Гьукуматдин Гимндилай гуьгьуьниз ватан хвена шегьид хъайи кьегьалар са декьикъа кисна рикIел хкана.

Алатай йисара кьиле тухвай крарин гьахь-гьисабдин рахунар авур «Самур» Милли Медени Меркездин кьил Имран Рзаева чи уьлкведа президент Илгъам Алиеван регьбервилек кваз датIана мультикультурализмдин сиясат кьиле тухузвайди, кьадардиз тIимил халкьариз чIал, меденият ва адетар хуьн паталди кьайгьу

кьалурзавайди, медениятдин меркезриз куьмек гузвайди кьилди кьейд авуна. Ада гьакIни и рекъай гзаф зегьметар чIугвазвай Бакудин Мультикультурализмдин Меркездин кьиле авайбуруз разивал кьалурна.

Мярекатда иштирак авур Мультикультурализмдин Меркездин директордин заместитель Рамин Кьемберова Азербайжанда толерантвални мультикультурализм гьукуматдин сиясатдин кьилин хилерикай сад тирди, ина жуьреба-жуьре халкьарин ва динрин векилар ислягдаказ, рейсавилелди яшамиш хьунин кьайгьу чIугвазвайди кьейд авуна. КIватIалдал Меркездин узвияр

тир Афер Алифова, Дуьньямеддин Аскерова, Седакьет Керимова, Завир Нежефова, Камран Кьурбаналиева, Абир Тагьирова, Эдвиг Гьасанова ва масабур алаатай йисара кьиле тухвай крарикай малумат гана.

КIватIалда иштирак авур чи халкьдин тIвар-ван авай векилри – Шаир Рамалданова, Сейфел Гьасанова, Сенан Халилова, Муьзеффер Меликмамедова, Видади Севзиханова, Финяз Нуралиева ва масабур меркезди кьиле тухвай кIвалахрикай веревирдер авуна, са бязи татугайвилер арадай акъудун патал чпин теклифар гана.

Эхирдай «Самур» Милли Медени Меркез идара ийизвай бур хкяна. Аник Имран Рзаев, Афер Алифов, Дуьньямеддин Аскеров, Седакьет Керимова, Завир Нежефов, Камран Кьурбаналиев, Абир Тагьиров ва Эдвиг Гьасанов, гьакIни цийиз хкягъай Шаир Рамалданов ва Сейфел Гьасанов акатна. Имран Рзаев цийи кьилелай седривиле хкяна.

ГАЗЕТДИН ДАЯХ

■ Адан чкадал масад хъанайтIа, фадлай галатдай, четинвилериз табгуз тахъана и кIвалахдивай яргъал жедай. Ада лагъайтIа, 28 йис я чи редакцидин къайгъу чIугваз.

Муьбариз Азизов галачиз «Самур» газет акъудун чаз гзафни-гзаф четин жедай. Ам и кардив хайи халкъ ва лезги чIал кIани, жуванбурук рикI кузвай са инсан хъиз эгечIна. Газетдин рекъе ада вичин чанни эцигна, пулни. ДатIана «Самурдин» таъсиб хуьзватIани кадрдин къулухъ амукъзавай ам чи арха, чи сад лагъай кIелдайди ва критик я.

Муьбариз Селимханан хва Азизов 1950-йисуз КцIар шегъерда дидедиз хъана. КцIарин 1-нумрадин юкъван мектеб гимишдин медалдалди акъалтIарай ам Азербайжандин НафтIадинни Химиядин Институтдик экечIна. Институт къилиз акъудайдалай гуьгъуьниз ада гзаф йисара Бакудин холодильникрин заводдин цехерикай садаз регъбервал гана. Гзаф йисар я Муьбариз Азизова «Метак» компанида кIвалахиз.

28 йис я «Самур» газетдин редакция компьютералди, принтералди ва маса техникадалди таъминарун ада вичин хивез къачунва. Авайвал лугъун хъи, гагъ-гагъ четинвилери чукъуьз чун руьгъдай аватай вахтара Муьбариза чак руьгъ кутада. Газет датIана акъудун, халкъдив агакъарун паталди ада гъакъисагъвилелди чIугвазвай къван зегъметар гекъигиз тежерди я.

Шумудни са йисара агъзур километралди рекъер атIана вичин машинда аваз «Самур» газет кIелдайбурув агакъарай ада зарафатдалди «ЦIийи машинар мад гъатдайди я, газетдин крар туькIуьрай» лугъудай. Гила газет электрон версиядалди акъатзаватIани, чи зегъметар тIимил хъанвачирди къатIузвай М.Азизова эвелан хъиз рикI алаз, гъакъисагъвилелди редакциядиз куьмек гун давамарзава.

И къени къилихрин, захъа ва умун инсандин 14-апрелдиз 75 йис тамам хъана. Чна адаз юбилей рикIин сидкъидай муьбаракзава, яргъи уьмуьр, чандин сагъвал, руьгъдин къакъанвал, хизандин бахтлувал тIалабзава.

«САМУР» ГАЗЕТДИН КОЛЛЕКТИВ

ЧIЕХИ ГЪАЛИБВИЛИН 80 ЙИС

■ Ватандин ЧIехи дяведин йисара СССР-дин маса халкъари хъиз, лезгийрини гъалибвилек лайихлу пай кутуна. 1941-йисан

Генерал-майор
Магъмуд Абилов

22-июндиз дяве къарагъай цIуд йикъан къене КцIарай, Дагъустандин лезги районрай, Азербайжандин Къуба, Хачмаз, Къебеле, Исмаиллы, Огъуз, Гуьйчай ва маса районрай азербайжанвийрихъ галаз санал агъзурралди лезгийр гуьгъуьллукаказ фронтдиз фена. Санлай къачурла КцIарай 10 агъзурдалай гзаф, Дагъустандин лезги районрай ва Дербентдай цIуд агъзурралди чи ватангълийри фашистрин аксина женг чIугуна. Азербайжандин лезгийр яшамиш жезвай районрай агъзурралди лезгийри дяведа иштиракна.

Дяведин вахтунда КцIар райондин КIуррин хуьрай тир Магъмуд Абилов, Дагъустандай тир Якъуб Къулиев хътин генералри, полковник Хийирбег Заманова ва масабу-

Генерал-майор
Якъуб Къулиев

ру регъбервал гайи дивизияйри фашистар гъикI кукIварнатIа СССР-дин военный тарихда гъатнава. М.Абилован бригадади немсерин 16 лагъай армия дарбадагъ авуна. Тарихда адан тIвар «ЧIехи Германия» тIвар алай танкарин дивизия кукIварай Магъмуд» хъиз гъатнава.

Урусрин маршалри лезги генералрин, гъабуркай яз генерал-майор Якъуб Къулиеван алакьунрикайни къагъриманвилерикай гзаф кхъенай. Мисал яз, маршал Сергей Бирюзова адакай кхъенвай рикIел хкунар ва маса автоторрин макъалаяр къалуриз жеда.

Уьлкведин далу пата кIвалахзавай лезги военныйри ва алимрини гъалибвилек чIехи пай кутуна. Месела, абурукай сада – контр-адмирал, техникадин илимрин доктор, академик Генрих Гъасанова цин кIаникай фидай гимияр паталди герек тир лап кIеви металл арадиз гъаначиртIа, уьлкве гзаф кIеве гъатдай. 1942-йисуз адаз СССР-дин Гъукматдин премия, гуьгъуьнлай Ленинан премия ва Социалист Зегъметдин Игит тIвар ганай. Машгъур математик, академик Александр

Контр-адмирал
Генрих Гъасанов

Александрова лагъанай: «Г.Гъасанован илимдиз гъайи лугъуз тежедай къван чIехи ва гереклу цIийи ачухунар хъаначиртIа, чи цин сергъятар душмандикай хуьн гзаф четин жедай. Генрих илим вичин гуьгъуьнаваз тухузвай командир я».

Дяведин йисара маса уьлквейрин азадвилек гъерекатрихъ чIехи пай кутур лезгийрини тIимил авач. 1941-1945-йисара фашистри есирда къур советрин аскеррин арада чи ватангълийрини авай. Ингъе гзаф лезгийр концлагеррай катнай ва фашистрин аксина женг чIугвазвай чкадин партизанрин кIеретIрик экечIнай. Абурун арада Италиядин къагъриман хъайи Шагъуба Межидов, Грецияда женг чIугур, асул Филерин хуьрай тир кцIарви дуктур Мидгъед Ширинбег, Дагъустандин Докъузпара райондин Мискискар хуьруьн эгъли Султан Гуьлагъмедов, Францияда фашистар кукIварай къурагъви Мегъамед Гъасанбег, Къуьчхуьрай тир Султан Гъажиев, Къурагъ райондин Кими хуьрай Жумали Эларов, мад и райондин Миграгъ хуьрай Бера-

ли Рамазанов ва цIудралди маса лезги къегъалар авай.

Султан Гуьлагъмедова 1943-йисан зулуз Эллададин дагълара туькIуьрай чIехи кIеретIдин командир яз фашистриз вил ахъайдай аман ганачир. Адан кIеретIди Коринто ва Коринф шегъеррин патарив 2 агъзурдалай гзаф фашистар тергнай, са шумуд хуьр душмандикай азад авунай.

Севастополь душмандикай хуьдамаз къагъриманвилер къалурна Яру Гъед ордендиз ва «Игитвиляй» медалдиз лайихлу хъайи М. Гъасанбег 1942-йисан апрелдиз есирда къунай. Ам къудра концлагердай катнай. Эхиримжи гъилера катнай, Франциядин къибле пата женг чIугвазвай советрин партизанрин сад лагъай полкуник экечIнай. Фашистриз къегъалвилелди гъад къур адаз Франциядин «Женгина гъунар къалурунай» орден ва «Франция азад авунай» медаль ганай.

КцIарин райкомдин сад лагъай секретарь яз гуьгъуьллукаказ фронтдиз фейи, Къубадин Дигагъ хуьрай тир Гъеким Мирзеханова Франциядин Родез шегъерда фашистриз акси тешкилат туькIуьрна адаз регъбервал ганай. Ада Франциядин партизанрихъ ва генерал Шарль де Голлан кIеретIрихъ галаз алакъа хвенай, советрин 150 офицердизни аскердиз концлагердай катиз куьмек ганай. Гуьгъуьнлай 300 аскердиз катиз куьмек гудайла

Полковник
Хийирбег Заманов

фашистрихъ галаз ягъунра къагъриманвилелди гъелек хъанай. Адакай «Гъуманите» газетди са шумудра макъалаяр чапнай.

Ватандин ЧIехи дяведин йисара къецепатан уьлквейра фашистрин аксина женг чIугур лезгийрикай ихътин делилар гзаф ава. И темадикай хъсандиз фагъум-фикир авун, чи къегъал ватангълийрикай абур эбеди яз рикIера амукъдай эсерар, ктабар кхъин чи буржи я.

М.МЕЛИКМАМЕДОВ

“ƏKİNÇİ” QƏZETİ VƏ DAĞISTAN

Xalqımızın milli dirçəlişinə, onun azadlıq və müstəqillik uğrunda mübarizəsinə böyük töhfələr verən, zəngin ənənələrə malik olan Azərbaycan milli mətbuatının bünövrəsi 1875-ci ilin iyulun 22-də “Əkinçi” qəzetinin ilk sayının nəşri ilə qoyulub. Qəzetin nəşri və redaktoru görkəmli təbiətşünas alim Həsən bəy Zərdabi idi. O dövrün məşhur maarifçilərindən Mirzə Fətəli Axundov, Seyid Əzim Şirvani, Nəcəf bəy Vəzirov, Əsgər ağa Gorani və başqaları qəzetin ərəsəyə gəlməsinə yaxından kömək göstərmişdilər.

Maarifçi və demokratik ideyaları təbliğ edən, ictimai, siyasi və bədii fikrin inkişafına təsir göstərən “Əkinçi”nin nəşri bütün Qafqazda əks-səda doğurmuşdu. H.B.Zərdabi özünün “Rusiyada əvvəlinci türk qəzeti” məqaləsində bildirmişdi ki, “Əkinçi” Rusiyanın bütün müsəlmanlarının qəzetidir. Tədqiqatçı alim Ziyəddin Göyüşovun qeyd etdiyi kimi, qəzet Dağıstanda, Ufada, Orenburqda, Omskda, Tüməndə, Saratovda, Kırmda, Volqaboyunda oxunurdu. Digər tədqiqatçıların yazdıqlarına əsaslanaraq bu siyahıya Tatarstanı, Gürcüstanı və Özbəkistanı da əlavə etmək olar.

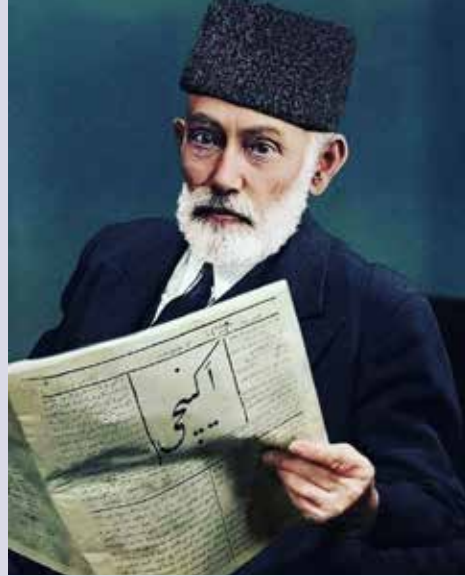
“Əkinçi” ən çox Dağıstanda yayılırdı. Həsən bəy Zərdabi qəzetin bir ili tamam olanda yazmışdı: “Müştərimizin çoxu Quba, Dərbənd və Dağıstanın qeyri vilayətlərindəndir. Bizim şəhərlərdə ol qədər yoxdur” (“Əkinçi” №-3, 11 iyul 1876-cı il). Dağıstanlılar həm qəzetə abunə yazılır, həm də maddi yardım göstərirdilər. Bunu qəzetin 1876-cı ilin oktyabrın 8-də Mehdi xan Usmiyev Qaytağının və 1877-ci ilin iyunun 23-də Məhbus Dərbəndinin imzası ilə dərc edilmiş məqalələrdən görmək olar.

Tədqiqatçı Ziyəddin Göyüşov dağıstanlıların qəzeti necə qarşıladığını belə qələmə alıb: “Əkinçi” qəzetinin nəşri ərəfəsində H.B.Zərdabinin ötən əsrin 70-ci illərinin Dağıstan maarifçiləri ilə geniş əlaqəsi var idi. Arxiv sənədlərindən məlum olduğu kimi, “Əkinçi” qəzeti çıxandan dərhal sonra Dağıstanın qabaqcıl adamları onu “özlərinin qəzeti” adlandırmışlar» (Z.B.Göyüşov. “H.B.Zərdabinin dünyagörüşü” (rus dilində). Bakı, 1962. Səh.60). Z.Göyüşovla yanaşı, respublikamızın digər tanınmış tədqiqatçı alimi Vəli Məmmədov da özünün 1977-ci ildə rusca işiq üzə görmüş “Əkinçi” qəzeti” kitabında bəzi dağıstanlı təəssübkeşlər və müəlliflər haqqında məlumat verib.

Dağıstanda qəzeti yayan, ona abunə yazılışını və yardım göstərilməsini təşkil edən məşhur ləzgi alimi, şairi, tarixçisi, maarifçisi, ana dili kimi, Azərbaycan, türk, ərəb və fars dillərini, həmçinin Dağıstan xalqlarının 12 dilini mükəmməl bilən, əsərlərini bir neçə dildə yazan, akademik İ.Y.Kraçkovskinin Dağıstanın ərəb dilli tarixi və poetik ənənələrinin görkəmli nümayəndəsi adlandırdığı Həsən Alqadari idi. İlk dəfə “Əkinçi”ni “bizim qəzet” adlandıran da o olmuşdu. (Bax: **Respublika əlyazmaları fondu, Zərdabinin arxivi, inv.№-5584**). H.Alqadari həm də “Əkinçi” Rusiyanın bütün müsəlmanlarını qəflətdən ayıldan ilk həqiqət çarçısıdır demiş, öz hesabına 16 nüsxəyə abunə yazılaraq dostlarına paylaşmış, Həsən bəyin ilk dəfə göndərdiyi 50 elamnaməni də tamamilə yaymışdı.

“Əkinçi”nin Dağıstanın ləzgi vilayətlərində, xüsusən də Kürə, Samur, Axtı, Qurah, Qasımxur nahiyələrində daha çox abunəçisi var idi. Bundan əlavə Həsən Alqadarinin

səyi nəticəsində “Əkinçi” Cənubi Tabasaranın 20 kəndində, həmçinin Dərbənddə, Qazıqumuxda, Temir-Xan-Şurada, avar və dargi vilayətlərində də oxunurdu. Ümumiyyətlə, müxtəlif vaxtlarda Dağıstanda “Əkinçi”nin 35, 50, 76, 116 nüsxəsi yayılmışdır (Bax: **Könül Nazımqızı. Həqiqət çarçısı. Bakı, 2000. Səh.119**).

Həsən Alqadarinin oğlu, məşhur tarixçi Əli Həsənovun yazdığı kimi, Tatarstana “Əkinçi”nin nüsxələrini göndərən də onun atası olmuşdur. Bu da səbəbsiz deyildi. Digər Dağıstan alimi Qalib Sadiqinin yazdığına görə Həsən Alqadari bütün müsəlman ölkələrində məşhur olan tatar alimləri Əhməd-Hadi Məqsudi və Şəhabuddin al-Mərcani ilə dostluq edirdi və məktublaşır. “Əkinçi”nin nüsxələrini də onlara göndərmişdi (Bax: **“Kommunist” qəzeti (ləzgi), 7 dekabr 1990-cı il**). “Əkinçi”nin Dağıstanda geniş yayılmasının səbəblərindən biri o idi ki, XIX əsrin ikinci yarısında Azərbaycanda olduğu kimi, burada da ləzgi xalqının Rusiyada və xarici ölkələrdə təhsil almış onlarca mütərəqqi fikrli ziyalıları, maarifçiləri, alimləri, şairləri və jurnalistləri yetişmişdi. Həsən bəy Zərdabi onların əksəriyyəti ilə tanış idi və bir neçəsi ilə dostluq edirdi. Qəzetin abunəçiləri və təbliğatçıları arasında Həsən Alqadari ilə yanaşı, Həsən Məmmədov, Mirzə Kərim İsrafilov, İxrek Rəcəb, Bəşir Sultanov, Qəzənfər bəy Mamraçvi, Hacı Əli Ruxunvi, Abdulla Saidov, Məhəmməd Xasməhəmmədov və başqa məşhur ləzgi alimləri, şairləri və maarifçiləri xüsusilə fərqlənirdilər.

Həsən bəy Zərdabinin Həsən Alqadari ilə tanışlığı Qubadan başlanmışdı. O vaxt H.B.Zərdabi Qubada bənşir məhkəməsinin katibi vəzifəsində işləyirdi. Həsən Alqadari Kürə dairəsində inzibati işlərdə, sonralar Cənubi Tabasaranın naibi vəzifəsində çalışırdı. Həmin dövrdə Alqadarinin Qubanın idarələri və məhkəməsi ilə işgüzar əlaqələri var idi. O, xatirələrində yazmışdı: “Qubada tanış olub ünsiyyət bağladığım Həsən bəyin zəkasına, hafizəsinə, alicənablığına heyran qaldım və onunla dostluğa başladım”. Bu dostluğun nəticəsi idi ki, “Əkinçi”nin nəşrinə ən çox sevinənlərdən, qəzeti ən çox təbliğ edənlərdən biri Həsən Alqadari olmuşdu. Faktlar da bunu sübut edir.

Həsən Alqadarinin şagirdlərindən bir nəfər yazmışdı: “Alqadarski bizə Əbu Əliya-al-Maarinin, Firdovsinin, Sədinin, Nizaminin, Hafizin, Ömər Xəyyamın, Füzulinin, Mirzə Şəfinin və başqalarının şeirlərini oxuyurdu. O, bizə azərbaycanca çıxan “Əkinçi” qəzetinin köhnə, saralmış nömrələrindən Zərdabinin (Məlikovun), Axundovun

məqalələrini, həmçinin başqa qəzetlərdən məqalələr oxuyurdu” (M.A.Abdullayev. **Dağıstan xalqlarının XIX əsr fəlsəfi, ictimai-siyasi fikir tarixindən (rus dilində). Moskva, 1968. Səh. 216-217**).

Maraqlıdır ki, Alqadari “Əkinçi” qəzetini sürgündə olduğu illərdə də özü ilə gəzdirmişdi. O vaxt İrkutsk şəhərində sürgündə olan digər ləzgi alimi və maarifçisi Qəzənfər bəy Mamraçvi öz xatirələrində göstərmişdi: “Alqadari mənə məktubla birlikdə “Əkinçi” qəzetinin bir neçə nüsxəsini də göndərmiş və yazmışdı ki, həmin nüsxələri İrkutskinin alimlərinə oxuyub tərcümə edim. Onun xahişi ilə qəzetin həmin nüsxələrini başdan-başa rus dilinə tərcümə edib yerli alimlərə çatdırdım”.

Həsən Alqadari “Əkinçi”ni təkcə ləzgilər arasında deyil, Dağıstanın digər xalqları arasında da yayır, onların tanınmış ziyalıları və maarifçilərini bu işə cəlb edirdi. Son illər apardığımız araşdırmalar da bunu sübut edir. Məsələn, Alqadari lakların arasında qəzetin yayılmasına həmin xalqın görkəmli alimi, astronomu və filosofu Həsən Quzunovu cəlb etmişdi. Dağıstan Dövlət Universitetinin əlyazmaları fondunda bu alimin dostu Harun Kadiyə göndərdiyi məktuba rast gəldik. Məktubda yazılıb: «Həsən əfəndinin mənə verdiyi “Əkinçi” qəzetini oxuyub məmnun və çox mətləblərdən halı oldum. Bir para məqalələrimi həmin qəzetə göndərmək fikrindəyəm. Amma gərək “Əkinçi”nin bizim yerlərdə yayılmasına da kömək edək» (**Dağıstan Dövlət Universitetinin ərəbcə əlyazmaları fondu, iş 1-7**). Həsən Quzunovun köməyi ilə Qazıqumux dairəsində “Əkinçi”nin 20-dək nüsxəsi yayılmışdı.

Dargi xalqının görkəmli oğlu, məşhur tarixçi və ədəbiyyatşünas Hacı Murad Əmirov onu “Əkinçi” ilə tanış etdiyinə görə Alqadariyə və Bəşir Sultanova minnətdarlığını bildirmiş, qəzetin təəssübkeşinə çevrilmişdi. Avropada ali təhsil almış bu alim sonralar Türkiyəyə köçmüş və burada Mehmed Murad adı ilə tarixçi, siyasi xadim və publisist kimi şöhrət tapmışdı. Türkiyədə 6 cildlik “Ümumdünya tarixi” və “Türkiyə tarixi” kitablarının, bu ölkənin tarixinə dair dərslərlərin müəllifi olan Hacı Murad Əmirov əvvəlcə Misirdə, sonra isə Cenevrədə “Mizan” adlı qəzet buraxanda “Əkinçi”nin məktəbini keçdiyini etiraf etmişdi.

Həsən Alqadari “Əkinçi”nin fəal təbliğatçısı olmaqla yanaşı, həm də onun fəal müxbiri idi. Qəzetdə alimin məqalələri “Mirzə Həsən Alqadari”, “Məmnun Alqadari”, “Tabasaran naibi”, “Naib Tabasarski” imzaları ilə dərc olunurdu. Məqalələrinin mövzusunun əsasən Dağıstan xalqlarının ehtiyacları, məktəblərin açılmasının zəruriliyi, xalqlar arasında dostluğun və qardaşlığın möhkəmlənməsi, din, poeziya və incəsənət haqqında fikirlər təşkil edirdi. O, “Əkinçi”nin açdığı müzakirələrin iştirakçısı kimi fərqlənirdi. Poeziya ilə bağlı müzakirələrdə mənasız, bir-birini təhqir edən həcrlər yazan şairləri kəskin tənqid atəsinə tutur, onları məzmunlu, ictimai əhəmiyyət kəsb edən, xalqı tərəqqiyə səsləyən şeirlər yazmağa çağırırdı.

Alqadari ilə yanaşı digər dağıstanlı müəlliflərin də “Əkinçi”nin səhifələrində çıxış etməsi qəzetin dağlar diyarında sevilməsinə yaxşı misaldır. Dağıstan maarifçisi Ələkbər Heydərinin (Heydərovun) “Əkinçi” ilə bağlı fəaliyyətini tədqiqatçı alimlərimiz Ziyəddin Göyüşov, Vəli Məmmədov, Əhməd Həsənov, eyni zamanda dağıstanlı alim Məhəmməd Abdullayev yüksək qiymət

mətləndirmişlər. Qəzetin səhifələrində ilk dəfə olaraq o, elmlərin tədrisinin teologiyadan ayrılması məsələsinə qaldırılıb. Ələkbər Heydəri qəzetdə imzası verilən ilk müxbirdir. Burada onun 20-dək məktubu və məqaləsi dərc olunub.

“Əkinçi”nin dağıstanlı müxbirləri arasında Məhbus Dərbəndi də seçilirdi. O, qəzetin demokratik, maarifçi ideyalarını geniş yayırdı. Bəzi tədqiqatçılarımız onun əsl adının Möhsün, digərləri Əlimədəd olduğunu bildirir. Lakin Dağıstan tədqiqatçılarının araşdırmalarından məlum olub ki, əslən Kürə nahiyəsindən olan bu müxbirin adı Mahsumdur və dağıstanlı maarifçilərin siyahısında adı “Mahsum Dərbəndi” və “Mahsum Dərbəndski” kimi göstərilir.

Qəzetin yayılması ilə əlaqədar H.B.Zərdabi özü də Dağıstanda olmuşdu. Həsən Alqadari xatirələrinin birində yazır: “Xalqın cəfakəşinə çevrilmiş Həsən bəy onun yolunda fəaliyyətdən yorulmaq bilmirdi. Mənə qəzetin elamnaməsini göndərəndən bir qədər sonra özü də Dağıstana gəlmişdi. Cənubi Tabasaranın 20-dən çox kəndini gəzib Kürə nahiyəsinə, buradan da Axtıya yollandıq. Yolların narahat və təhlükəli olması onu qorxutmuşdu. Qəzetə hər müştəri tapınca dünyanın ən bəxtiyar adamı kimi sevinirdi. “Mirzə”, - deyirdi, - mənə qəzetim bu dağlara gəlib çıxsa, inanıram ki, onu sevecəklər, siz ləzgilər qonağı bu qədər sevdiniz kimi”. “Həsən bəy”, - dedim, - “ləzgilərdən ötrü qonaq ən əziz adamdır. Ona görə də hər kəs onu öz düşmənidən silahı ilə qoruyur. Sizin qəzeti isə biz öz aqlımız və məhəbbətimizlə qoruyacağıq. O, bizim qəzet olacaq”.

Sözlərim Qafqazın böyük aliminə təsir etdi və o, məni doğma qardaşı kimi qucaqlayıb dedi: “İnanıram, Mirzə, inanıram”.

Cənubi Dağıstanı gəzərkən mən onu ləzgilərin və başqa xalqların oxumuş adamları, alimləri və şairləri ilə tanış etdim. Dostluq etdiyim bu adamlar Həsən bəyi əsl qonaqpərvərliklə qarşıladılar və onunla tanışlıqdan çox məmnun qaldılar... Bir müddət sonra Kürə nahiyəsindən, Axtıdan və Cənubi Tabasardan “Əkinçi”nin müştəriləri çoxaldı və 50-dən çox adam bizim qəzeti almağa başladı...

Həsən bəylə olduğum günlərdə onun şəxsiyyətinə, dühasına və elminə vuruldum. Mən onu bütün Qafqaz müsəlmanlarının mənəvi atası hesab etdim və bir məktubumda bu fikrimi açıqladım. Əslində o, bundan böyük qiymətə layiq idi. Firudin bəy Köçərliyə məktubumda yazmışdım ki, onu indiyədək tanıdığım ən böyük alim və ən xeyirxah adam bilirəm. O, xalqı üçün yorulmadan çalışırdı. Bu yolda onun ömrü şam kimi gilə-gilə əridikcə, müsəlmanlar içrə elm ziyası daha çox parlayır, Həsən bəy təkcə öz xalqının deyil, Qafqazın bütün müsəlman xalqlarının gözündə daha da ucalırdı» (**Rusiya EA Dağıstan filialı Tarix, Dil və Ədəbiyyat İnstitutunun əlyazmaları fondu, iş №-2766**).

Həsən Alqadari öz xatirəsində yazmışdı: “Bizim alimlərin Həsən bəylə hər görüşü Azərbaycan və Dağıstan xalqlarını daha da yaxınlaşdırırdı və biz xalqlar dostluğunun çarçısı kimi onun adını həmişə hörmətlə çəkirdik”. Mübaliğəsiz demək olar ki, görkəmli ədibimiz Həsən bəy Zərdabinin və onun sevə-sevə, min bir zəhmətlə ərəsəyə gətirdiyi “Əkinçi” qəzetinin adları bu gün də Dağıstanda xalqlar dostluğunun çarçısı kimi böyük hörmətlə çəkilir.

ELZA İBRAHİMOVANIN XATİRƏSİNƏ

«ЛЕЗГИНСКАЯ ЗВЕЗДА»

■ Hər bir xalqın tarixində elə şəxsiyyətlər olur ki, onların nümunəvi fəaliyyəti və yaradıcılıq yolu xalqın yad-daşında əbədi qalır, heç vaxt unudulmur. Görkəmli bəstəkar,

Azərbaycan Respublikasının və Dağıstanın Xalq artisti Elza İbrahimova da belə şəxsiyyətlərdəndir. Həmişəyaşar mahnıları, həzin melodiyaları ilə insanların qəlbində əbədi məskən salmaq, könlülərə mənəvi qida vermək, xalqın sevgisini qazanmaq hər bəstəkara nəsihət olan xoşbəxtlik deyil.

Aprelin 24-də Qusar şəhər Uşaq İncəsənət Məktəbində sevilən və əvəzolunmaz bəstələrin müəllifi, bəstəkar Elza İbrahimovanın xatirəsinə həsr olunmuş «Nəğmə dolu bir ürəyəm, ey Vətən» adlı musiqili gecə keçirilmişdir. Konsert programında rayonun tanınmış incəsənət nümayəndələrinin təqdimatında bəstəkarın unudulmaz mahnıları ifa olunub.

Tədbirdə çıxış edən görkəmli şair, yazıçı, jurnalist Sədaqət Kərimova Elza İbrahimovanın həyat və yaradıcılığı, zəngin musiqi irsi haqqında ətraflı məlumat verərək, bəstəkarla bağlı xoş xatirələrini bölüşüb. Qeyd edib ki, ömrünün 50 ilindən çoxunu bəstəkarlıq sənətinə həsr etmiş Elza İbrahimova sənətin ən yüksək zirvələrini fəth edərək musiqisəvərlərin ürəyində özünə əbədi heykəl ucaldıb. Onun mahnıdan tutmuş operaya-dək musiqinin müxtəlif janrlarında bəstələdiyi əsərlər dərin

məzmunu və yüksək bədiliyi ilə səciyyələnir. Azərbaycanın görkəmli şairlərinin şeirlərinə bəstələdiyi gözəl lirik mahnılar hər zaman sevilərək ifa olunur.

Konsert programında incəsənət xadimlərinin ifasında səsləndirilən, Elza İbrahimovanın repertuarına aid «Ey Vətən», «Gecələr bulaq başı», «Sən yadıma düşəndə», «Gəl barışaq», «Qurban verərdim» kimi mahnılar tamaşaçılar tərəfindən sevilərək dinlənilib.

Tədbirin sonunda Qusar Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Sahir Məmmədyanov Qusar şəhər Uşaq İncəsənət Məktəbinin direktoru, müəllim və tələbə kollektivi başda olmaqla, musiqiçilərə, tədbirin ərsəyə gəlməsində əməyi olan hər kəsə öz dərin minnətdarlığını bildirib. Xalqın dəyərli sənətkarlarının, incəsənət nümayəndələrinin şərəfinə bu cür təd-

birlərin keçirilməsinə hər zaman dəstək göstərəcəyini vurğulayıb. Qeyd olunub ki, unudulmaz bəstələrin müəllifi Elza İbrahimovanın əsərləri əbədi yaşayacaq, onun sehrli musiqi irsi gələcəkdə hələ neçə-neçə nəsilləri heyran edəcək.

Daha sonra yazıçı, jurnalist Sədaqət Kərimova ilə həmsöhbət olan İcra başçısı ona yeni-yeni yaradıcılıq uğurları arzulayıb.

QUSAR RAYON İCRA HAKİMİYYƏTİ

■ В Дербенте прошла II Ежегодная церемония вручения Национальной премии «Лезгинская звезда», организованная Федеральной лезгинской национально-культурной автономией.

В этом году памятной медалью «Лезги халкъдин дамах» («Гордость лезгинского народа») был награжден кандидат филологических наук, заместитель Председателя Правительства Республики Дагестан Нариман Абдулмуталибов.

На сцене выступили коллективы вокального ансамбля «Элегия», детского хореографического ансамбля, хора дербентского музыкального училища, ансамбля «Гюнеш», а также исполнители - Решад Ибрагимов, Джавахир Абдулова, Наира Рахманова и Рамеш Киберов.

Концертная программа мероприятия была совмещена с церемонией вручения премии «Лезги гъед» («Лезгинская звезда»). Памятные награды, а также денежные премии получили доктор исторических наук Замир Закарияев, учитель родного языка и литературы Ханпери Султанова, директор Ахтынского историко-краеведческого музея Ахмед Дагларов, публицист, блогер Али Албанви, общественный деятель Фетали Мейланов, автор блога «Lezgifood» Нарима Ахмедова, общественный деятель Садык Гасанов, народный поэт Республики Дагестан Пакизат Гусейнова (Фатуллаева) и др.

Среди награжденных есть и солистка ансамбля «Сувар» Джавахир Абдулова. Она удостоена премии за создание и исполнение композиций на патриотическую тематику, вклад в развитие и популяризацию традиционной лезгинской музыки.

ЧЕЛОВЕК, В ЧЬЕМ СЕРДЦЕ ЖИВЕТ СВЕТ

■ В век, когда мир обожествляет скорость, медийный блеск и культ временного, настоящая глубина всё чаще остаётся в тени. Но есть люди, которые не нуждаются в громких фанфарах - их биография не столько написана словами, сколько выведена поступками. Это те, кто умеет не только лечить сердце, но и понимать его ритм, слышать голос совести сквозь суету времени. Один из таких людей - Фирудин Джаруллаевич Абдуллаев, врач, учёный, учитель, альтруист, лидер, муж, отец, друг. И прежде всего - Человек с большой буквы.

ВРАЧЕВАТЕЛЬ СЕРДЕЦ И СУДЕБ

НАЧАЛО ПУТИ

Он родился в Кусарах, жемчужине северного Азербайджана, в семье аптекаря. Уже с детства выделялся пылкостью ума, редким жизнелюбием и природным стремлением к знаниям. В шестом классе у него уже была собственная химическая лаборатория - не игрушка, а настоящий научный уголок, где он впервые начал «разговаривать» с природой на языке формул и реакций. Это был не каприз подростка, а предвестие судьбы.

После окончания Азербайджанского медицинского института имени Н. Нариманова, в 1979 году Фирудин отправляется в Волгоград, чтобы начать свой путь уже не просто как врач, а как строитель мостов между наукой и душой человека.

Кардиология стала его избранной областью. И не случайно. Ведь сердце - это не просто орган, а метафора самого человека. Пройдя путь от ординатора до кандидата медицинских наук, он девять лет преподавал в Волгоградском медицинском университете, передавая свои знания и огонь вдохновения студентам. Он не просто читал лекции, он учил думать, чувствовать, сострадать.

Им были внедрены собственные усовершенствованные программы анализа сердечной деятельности, им написано более двадцати научных трудов и книг. Но, пожалуй, самая главная книга его жизни - это жизнь пациентов, чьи сердца он спасал и укреплял не только медикаментами, но и словом, вниманием, добротой.

ЧЕЛОВЕК ДЕЙСТВИЯ

В 1993 году он основал медицинскую сеть «МедсервисСБТ». Эти клиники стали настоящими оазисами заботы и человечности. Для него здоровье - это не товар, а миссия. Именно такой подход сделал его клиники любимыми и уважаемыми во всем регионе.

В 1996 году судьба приводит его в США, где он знакомится с философией Rotary International. Это была встреча, которая изменила многое. Вернувшись, он стал сооснователем Ротари-клуба в Волгограде, где на президентском посту вдохнул в организацию тот самый дух искреннего служения, который сам исповедовал. Он организовывал помощь туберкулезным больницам, проводил стоматологические акции для ветеранов, жертвовал прибыль своих клиник на благотворительность, участвовал в ликвидации полиомиелита в Индии - не ради славы, а ради долга и человеческой солидарности. В 2016-2017 годах он возглавил весь Ротари-округ 2220, объединяющий клубы всей России - высокая честь и заслуженное признание.

И в 2023 году, вернувшись к корням, он стал инициатором создания Satellite Rotary Club Baku International Shahdag Qusar - проекта, который объединил и вдохновил не только волонтеров, но и его собственную семью: супругу Зарифу и сыновей Эльяра и Камиля.

ЖИТЬ - ЗНАЧИТ ДВИГАТЬСЯ

Фирудин Абдуллаев - человек движения. Он покоряет вершины, плавает в реках, марширует, катается на велосипеде десятки километров, совершает многокилометровые лесные прогулки. Он не боится высоты - ни в прямом, ни в переносном смысле: прыгал с парашютом, проходил рафтинг, переплывал Волгу.

В 42 года он начал изучать английский, окончил британскую бизнес-школу, учился у мэтров психотерапии. Потому что верит: учёба не заканчивается никогда. Жизнь - это процесс роста, и возраст здесь ни при чём.

На своё 70-летие он посадил 70 деревьев и решил проехать 70 километров за 5 дней. Символично? Да. Но главное - глубоко. Потому что каждое дерево - это продолжение его философии: «Жить, чтобы отдать. Служить, чтобы остаться».

ЖИТЬ ПО СУТИ

Фирудин одинаково внимателен к ученику и профессору, к пациенту и коллеге, к другу и случайному прохожему. Его доброта не поверхностна, она глубокая, деятельная, по-настоящему мужская.

Он умеет быть скромным, несмотря на успех. Он обладает редким талантом видеть в человеке не только диагноз, но и боль, и радость, и надежду. Он не забывает о семье, даже в самых напряжённых периодах и всегда находит время для разговора, прогулки, помощи, поддержки.

СЕДАГЕТ КЕРИМОВА

“HAL” TƏQDİM OLUNDU

Bu yaxınlarda Bakının Nizami Kino Mərkəzində Sədaqət Kərimovanın “Hal” bədii filminin təntənəli təqdimat mərasimi baş tutmuşdur.

Həmin gün burada böyük canlanma var idi. Təqdimata respublika mətbuatının nümayəndələri, Azərbaycanın tanınmış ziyalıları, mədəniyyət və incəsənət xadimləri gəlmişdi. Foyedən filmin yaradıcı heyətinin üzvləri ilə bərabər şəkil çəkdirmək istəyənlərin şən səsləri ucaldı. Zal, amfiteatr, hətta lojalar belə yeni filmi böyük maraqla, səbirsizliklə gözləyən tamaşaçılarla dolu idi. Kinoteatrın işçiləri burada çoxdan bu cür anş-

laq olmadığını etiraf edirdilər.

Nəhayət, işıqlar söndü və zala sükut çökdü. Böyük ekranda nümayiş etdirilən filmin kadrlarını tamaşaçılarla birgə izləyən yaradıcı heyətin üzvləri həyəcan içində idi. Axı hər bir premyera filmi ərsəyə gətirənlərin tamaşaçılar qarşısında ilk imtahanıdır.

Film sona çatanda zalı alqış səsləri bürüdü. Yaradıcı heyətin bütün üzvləri səhnəyə qalxdı. Onların arasında filmin ssenari müəllifi və quruluşçu rejissoru Sədaqət Kərimova, quruluşçu operator Elxan Rüstəmov, quruluşçu rəssam Sevdə Məmmədova, ikinci rejissor Qurban

Əhmədov, fokus-püller Vüsal Süleymanov, səs rejissoru Teymur Kərimov, aktyorlar Mirsahib Ağayev, İrənə Kərimova, Kəbirə Həşimli, İntiqam Soltan, Ruslan Mürsəlov, Gülər Ləzgiyeva, Cavid Təhirov və başqaları var idi.

Tamaşaçılar uşaq rollarının ifaçıları Arsen Abbasovu, Mələk və İlkin Səfərəliyevləri də hərarətlə qarşıladılar. Kütləvi səhnələrin ifaçılarının, o cümlədən filmə mənəvi dəstək olmuş kənd sakinləri nümayəndələrinin səhnədə görünməsi böyük marağa səbəb oldu.

S.Kərimova təqdimat mərasiminə

gələnləri salamlayaraq Qusar rayonunun İmamqulukənd kəndində baş tutmuş çəkilişlər barədə məlumat verdi. Baş rolun ifaçısı Mirsahib Ağayev filmin məziyyətləri haqqında danışdı.

Sonra gurultulu alqış sədaları altında zaldan səhnəyə çiçək yağışı yağdı. Bu, mübaliğəsiz belə idi. Bir-birindən gözəl çiçək dəstələrinin sayı-hesabı yox idi. Tamaşaçılar filmə və onun yaradıcılarına öz sonsuz məhəbbətlərini belə bəyan edirdilər.

Sevda ƏZİZOVA

RƏMİZƏ ÇEVİRİLƏN QADIN

Bu yaxınlarda 85 yaş tamam olmuş mədəniyyət xadimi Fərbiyə Şabanova bütün varlığını və taleyini talış xalqının mədəniyyətinin qorunmasına həsr edən, təmənna ummadan, əvəz

gözləmədən öz ideyalarına sadıq qalan ziyalıdır. Həyatı əsl fədakarlıq nümunəsi olan bu qadın uzun illərdir talış bölgəsinin mədəni ruhunu yaşadan, ona nəfəs verən bir rəmzə çevrilib.

85 il. Bu, yalnız bir insanın yaşı deyil, bir xalqın mədəni yaddaşındadır. Fərbiyə Şabanova 60 il ərzində talış xalqının ruhuna, sözlünə, musiqisinə, rəqsinə xidmət edib. Onun həyatı bir sənətkarın tale yolu olmaqla yanaşı, həm də xalqını sevən bir ziyalının, bir mədəniyyət fədaisinin yoludur.

Azərbaycan İncəsənət İnstitutunun mədəni-maarif fakültəsində qazandığı savadı və zəngin ruhunu səxavətlə doğma rayonu Astaraya, qədim Kakalos kəndinə gətirib, bölgənin mədəni həyatına can verib.

Onun yaratdığı “Əvəsor” xalq kol-

lektivi, “Nəcib qızlar klubu”, Şəhriyar adına xalq teatrı, Tarix-diyarşünaslıq muzeyi – bunların hər biri yurduna, elinə vurğun bir ziyalının ruhunun, zəhmətinin, uzaqgörənliyinin nəticəsidir. Ömrünün bu ixtiyar çağında da Fərbiyə xanım Heydər Əliyev adına Mədəniyyət və İstirahət Parkında ictimai əsaslarla çalışmaqla özünəməxsus müdrikliklə sübut edir ki, əsl mədəniyyət işçisi üçün yaş yox, amal var.

Fərbiyə Şabanova talış xalqının mahnı və rəqslərini yalnız qorumayıb, onları yaşadıb, tanıdıb, sevdirib. Onun söyləri nəticəsində bu mədəni irs nəsillərdən nəsillərə ötürülür. Fərbiyə Şabanova kimi insanların varlığı xalqın mənəvi varlığının göstəricisidir. O, tək-cə Astaranın, talış xalqının yox, bütün Azərbaycanın fəxridir. O, bir məktəb-

dir, ondan öyrənməli o qədər dərslər var ki...

Fərbiyə xanımı 85 illik yubileyi münasibətilə təbrik edir, ona möhkəm cansağlığı, sonsuz ruh yüksəkliyi, yaradıcılıq əzmi və ən başlıcası, ardıcıllarının onun yolunu davam etdirməsini arzulayırıq.

Ruslan ORUCOV

ГЪАРИКІ ГЪИССЕРИН ШАИР

Азербайжан шаирин ватан я лагъайтла, чун ягъалмиш жедач. Ина хуралай шиирар клелдайбур гзаф ава. Республикадин ахтин са пипл авач хьи, анай твар-ван авай шаирар акъат тавурай. Прессадин муг яз гъисабзавай Баку шегъердин «Азербайжан» нешриятдани цудралди твар-ван авай къелемэгълийри кваллахзава.

Азербайжан гъакни поэзиядал рикл алай инсанрин ватан я. Ина гафуниз кыммет гудай, алакьунар авай къелемэгълийриз гъурметдайбур гзаф ава. Эбуьлфет Медетогълу хьтин инсанриз лагъайтла, абуру рикляй икрамда. Даглана столдихъ ацукьна кхьинрив машгъл тир и шаир-публицистдалди, къени къилихрин иесидалди, зегъмет-

дал гзафни-гзаф рикл алай пешекар-далди вирибуру дамахда.

Эхъ, Азербайжандин пешекар журналистрин арада къетлен чка къунвай, сад-садалай марагълу макъалайралди клелдайбурун гъурмет къазанмишнавай Эбуьлфет Медетогълу журналистикадив тек са къуллугъдин чкадив хьиз, адетдин пешедив хьиз ваъ, йиф-югъ талгъана лежберди хьиз гафарин никлер цазвай инсан хьиз агатнавайвиляй чидайбуру адакай рикл ацланваз рахада. Адан къакъан руьгъдикай, ватанпересвиликай, къени къилихрикай гаф кутада.

Эбуьлфет Медетогълу (Алиев Эбуьлфет Медетан хва) 1959-йисан 1-январдиз Дагълух Къарабагъдин Хожавенд райондин Тугъ хуьре дидедиз хъана. Эрмени миллетчийри кутур мидявал сеbeb яз арадиз атай дяведи ватандивай къакъудай, вичин ва хайибурун, ярар-дустарин къисметда гзаф йисарин чаравал гъатай Эбуьлфетан тахъайтлани гъарикл тир рикл и вакъийри генани сугъуларна. Вичин риклин сузаяр, хажалатарни гъамар теснифиз алахъай ада къелем яракъдиз элкьурна.

Журналистикадив «Тешвикъатчи» журналдин корректор хьиз эгечлай ада гъугъунлай Азербайжандин Гьукуматдин Университетдин тарихдин факультетда чирвилер къачуна. Анаг акъалтларна «Араз», «Къараба-

гъ» ва «Азербайжан ордусу» газетра мухбирвиле кваллахна.

1992-йисалай «Адалат» газетдин къилин редактордин заместитель тир адан къелемдикай хкатзавай гъар са макъала са вакъиадиз элкьезва. Ингъе зи ихтилат адан поэзиядикай я. Вучиз лагъайтла гзафбуруз Эбуьлфет Медетогълу хъсан шаир хьиз чиди. Ам икъван гагъди басмадай акъатнавай гзаф ктабрин автор я.

Авайвал лагъайтла, Эбуьлфетан шиирри зун чпихъ ялзавай гзаф жигъетар ава. Абурукай сад лагъайди и шаирдин шииррин ацлай, къени, михьи члал я. Адан царара гзафбуру фадлай рикледай ракъурнавай халисан халкъдин члал рахада вав. Миже квай, алатай вахтар рикел хкидай, рикл юзурдай хайи члал. Садбуру хьиз, алаз-алачиз патан члаларай атанвай гафарикай менфят къачудач ада. Къвед лагъайди, ада адетдин гафар акъван сересдиз лугъуда, чка атунивай акл харжда хьи, мягтел жеда вун.

Эбуьлфетан тешпигърин иервили гъейранарда клелдайди. Адан поэзиядиз вичин гаф куьрелди ва хцидаказ лугъун хас я. Садбуру хьиз, яргъияр авуникай хуш къведач адаз. Фольклордални халкъдин поэзиядал гъейран тир и шаирдин шиирарни гъа руьгъдинбур я. Адахъ 7-8 гъижадин шиирар гзаф хьунихьи и кар тестикъарзава.

Лирикадин шаир хьиз сейли тир Эбуьлфетан поэзияди гъамлу, сефил, зарул нотайралди туькьурнавай манияр хьиз эсерда ваз. Ихътин манийрихъ фикирри басрух гайила, машинда аваз рехъ фидайла, квалеле ялгъуз тирла яб акализ клан жеда. Ина хъуьгуьл гъиссер рахада вав.

Адан лирикадин образни тафаватлуди я. Ам шаирдин рикле келвелей вичин чка къунвай, садавни гекъигиз тежер дишегъли я. Иервин куклушда аваз саклани рам тежезвай, члехи муьгъуьббатдин чешне тир и образдиз туькьурнавай шииррин садани муькуьди тикрарзавач, гъар са шиир цийи рангаралди, цийи тешпигъралди туькьурнавайди я лугъуз абуру галуддач вун, акси яз руьгъ ацлай хьиз жеда ваз. Халисан поэзия ава и шиирра.

Чи гзаф йисарин къелемдин дуст, «Самур» газетдал рикл алай Эбуьлфет Медетогълудин шииррин члал акъван фасагъатлуди, рикле ацукъдайди я хьи, абур лезги члалаз регъятвилелди элкьуьриз жезва. Вичин шиирар туьрк, фарс ва урус члалариз элкьуьрнавай шаирдин шиирар сифте яз лезги члалаз элкьуьрнавайди я. Келдайбуру абур хъсандиз къабулдайдан члалахъ я чун.

СЕДАКЪЕТ КЕРИМОВА

ЭБУЬЛФЕТ МЕДЕТОГЪЛУ

GÖNDƏR

Onsuz da boşdu bu otaq -
Qarını açıq qoymuşam!
Dərd gəzsə dərhəl tapacaq -
onu gəzməkdən doymuşam!..

Bir qərib dalğa var məndə -
Müsbəti çəkib götürür...
Elə bilirsen ki, sən də -
Əbülfət dalğa ötürür!?

Yox, canım-gözüm, inan ki,
Sönmüş əhəng daşıyam mən!..
Göndər quru bir saman ki, -
Ondan tutub yaşayım mən...

ADINA GECƏLƏRİ...

Qəlbimdəki sevgini
Çox istədim qəlbimdən.
Bu sevgi çıxarıbdı -
Qəlbimi qəlibindən.

Yerlə göy arasında
Ya aşağı, yuxarı...
Gözümün qarasında -
Donur qəlbın buxarı...

İnancım, inamım da
Bu sevgidə tamlanır...
Tərk edilmiş limanda -
Hər gecə bir şam yanır...

... Adına gecələri
Bir kölgə düşür üstə...
Şamı alovlandırır -
Niçqırtılı o səs də...

РАКЪУРА

Тахъайтлани ичли я квал,
За адан рак ахъаз тунва.
Дерт къекъвейтла, фад къведа зал,
Адакай зи къенер канва.

Са гъарикл лепе ава захъ,
Хъсанди къуна тухузва.
Лагъайтлани жемир члалахъ,
Ам Эбуьлфета ракъузва!?

Зун – туьхвенвай эгъенгдин къван,
Гъидав рахан, нив къалин за?
Ракъура заз са къуру сам,
Галклана уьмуьр гъалин за.

АДИНАДИН ЙИФЕР

Заз риклевай кланивал
Рикледай гирт клан хъанай.
Кланивили акъуднай
Зи рикл вичин гуьнгуьнай.

Цавунни чилин къула
Агъада, я винида...
Са къул ава куз-хъукъваз
Зи вилерин нинеда.

Заз умуд гъар гъилера
И кланивили гуда.
Ичли тир гъуьлуьн къере
Гъар йифиз са шем куда.

Адинадин йифериз
Чклай члавуз члулав тав...
Шезвай ванци шеминик
Цлай кутава, къаз ялав.

GƏLƏCƏM

Elə bilmə uzaqdayam, duymuram
Darıxanda adımı çək, gələcəm!
Mən adını söyləməkdən doymuram –
Çağıranda adımla tək gələcəm!

Fərq eləmir keçəcəyim yol, sıgır
Bəllidir ki, buluddan da gün çıxır.
Görsən səni hansısa fikir sızır –
Bəs ələyir bir dənə zəng, gələcəm!

Gördüm səndə mənasını həyatın,
Bu gün üçün nə doğmanam, nə yadın!
Əbülfətə Qıblə olan tək Qadın –
Sevgisini könlünə ək, gələcəm!

BİLMİRƏM

Özümdən küsdüyüm kimi
Özgədən küsə bilmirəm...
Qaçırıb əlim ümidi –
Əlimi kəsə bilmirəm!

Ürəklə ağrı dalaşır
Üz-gözüm qana bulaşır.
Ayağıma qəm dolaşır,
Ya başqa nəsə, bilmirəm...

Gün də ömürə geyilir,
Daş da daş ilə yeyilir!..
Deyəsən adım deyilir –
Çıxım bu səsə, bilmirəm?!.

Hər ağacın olmur barı,
Fikrim sərələnməmiş darı...
Sən mənim könlümlə yarı –
Üstündə əsə bilmirəm!..

КЪВЕДА ЗУН

Акл жемир хьи, яргъал я зун, къатлузвач –
Гъарикл члавуз эвера заз, къведа зун.
За ви твар къаз садра ара атлузвач,
Эверайла жуван твар гваз къведа зун!

Кваз къадач за гъич атлузвай рехъ, жигъир,
Циферкайни рагъ хкечда, вуч лугъун.
Басрух гана атай члавуз вал фикир,
Буна садра зенг ая заз, къведа зун!

Вун ятлани и дуьньяда зи мурад,
Лугъуз жедач ви хайиди ятла зун,
Эбуьлфетаз Къибле хъайи тек Тават –
Клан хъайитла зи ашкъи ваз, къведа зун!

ЗАЗ ЧИДАЧ

Жувакай хъел къведайвал,
Масада хъел гъидач заз.
Умуд атлай жуван гъил –
Гъикл атлуда, чидач заз!

Рики тлалдив къалзава,
Ивид ргаз звалзава,
Къвачел гъамар гъалдзава,
Вуч лугъуда, чидач заз.

Югъ йифери къатзава,
Къван къванцив агатзава,
Япа са ван гъатзава –
Гъикл гъай гуда, чидач заз.

Бегъер жедач гъар тарал,
Фикир чиклиз, физ гарал...
Вун зи риклин тлални звал –
Гъикл юзада, чидач заз!..

“САМУР ДИН” МЕКТЕБ

Чи классикар

ЧИЛИХЪ АБДУЛГЪАМИД (1873-1916)

Вичин чӀалар вири бегъемдиз кӀватӀиз хъан-вачтӀани, чи алимри гъилик авунвай матери-алрай аквазвайвал, Чилихъ Абдулгъамид зурба шаир тир ва гъавилияй адахъ галаз са девирда яшам-миш хъайи шаирри адаз устад тӀвар ганай.

Чилихъ Абдулгъамид 1873-йисуз Куьре округ-дин Чилихъ хуьре лежбер Демиран хизанда дидедиз хъана. Чандик къуват кумачиз месе гъатайла Демира вичин хциз лагъанай: «Ахлад, зи хва, Къеан Агъамирзедивай чирвилер къачуз. Гъайиф я ви алакунрин. Завай вав кӀелиз таз хъанач. Белки гъа касди ваз куьмекди жеди».

Буба рагъметдиз фейидалай гуьгъуьниз Абдулгъамид Агъамирзе эфендидин патав фена. А вахтунда Къеанрин хуьре и алимдихъ кьилди вичин мектеб авай. Ина кӀелзавай аялрикай бязибур етимар тир ва эфендиди абуруз гъил къазвай. Мад са етим вичивай куьмек кӀанз атайла Къеан Агъамирзедивай адаз ваь лугъуз хъанач. Алимдиз гада гъафни-гъаф алакунар авайди яз акуна ва Абдулгъамид вичин мектебдиз къабулна. Гъа са вахтунда эфендиди адаз мумкин тир вири куьмекарни гана.

Къеанрин мектеб акъалтӀарайдалай гуьгъуьниз Къеан Агъамирзеди Абдулгъамид Алкъвадар Гъасан эфендидин кьилив ракъурна. Ада Алкъвадарвидиз кхъей чарче Абдулгъамидахъ устадриз лайих алакунар авайди кьилди кьейд авунай. Гуьгъуьнлай Гъасан Алкъвадарвидини Абдулгъамидаз лайихлу кьимет ганай. Алкъвадарвидивай поэтикадин тарсар къачур гададин яратмишунар мадни вилик фенай ва ам гъакъикъатдани жегъил-замаз устад хъанай. Шаирди вичини са бязи ши-ирра вич устад тирди малумарзава. Месела, «Яд сунадихъ ишезва зун» шиирдин эхирда ихътин цӀарар ава:

Абдулгъамид, устад гъабиб,
Жуван къадар-къисмет течиз,
Куьз дердиниз тежез тебиб,
Яд сунадихъ ишезва вун?

Чилихъ Абдулгъамида вичин шиирра уьмуьр-да гъалтзавай гъахъсузвилер дуьздак акъудзава, алчахриз лянет ийизва, кесибрин пад къазва, абуру Аллагъдини, фекъийрини, девлетлуйрини кузвай-ди къалурзава. И жигъетдай адан «Куьмек це», «Фекъияр», «Залум дуьнья», «Авайди са гъам я, дуст», «Дустуниз» хътин шиирар тафаватлу жезва.

Шаирдин чӀалар кӀватӀ хъувунин карда чи сейли алимар тир Мегъамед Садыкъиди ва Гъажи Гашарова, кхъираг Мегъамед Садикъа гъаф зегъмет чӀугуна. Абурун ва маса ксарин алахъунар себеб яз алай вахтунда шаирдин са къадар шиирар кӀватӀ хъувунва. А шиирра шаирдин вахтунин гъава ава. Ада кесибрин дердер, гъамар ва умудар ачухарзава. Шаирди вичин яратмишуна халкъдин медин эсер-рикай чӀехи устадвиледди менфят къачузвай.

Чилихъ Абдулгъамидан са шумуд шиир сифте яз 1989-йисуз басма хъайи «Дагъустандин литерату-радин хрестоматияда» чап хъана. Гуьгъуьнлай адан вад шиир 1990-йисуз «Лезгийрин революциядин вилик квай девиррин литература» ктабдиз акъатна. Шаирдин поэзиядин чӀал хъуьтуьл ва везинлу, мани хъиз рикӀел аламукъдайди я. Гъатта алимри ягъал-миш хъана адан бязи шиирар маса шаиррин тӀвар-цӀихъай чапнава. Чилихъ Абдулгъамидан машгъур «Фимир вун» шиирдин пуд бенд лагъайтӀа, Етим Эминан шиир хъиз чапнава. Лишанлу кар мад ам я хъи, Абдулгъамидан шиирар гъар гъилера кӀел хъувурла, кӀелдайди мадни мягътелвал, гъейранвал

ийизва. Адан лирикадин шиирри инсандин руьгъ хкажзава, михъи, кӀанивилин гъиссерив ацӀурзава.

«Къизилгуьл» ва маса шииррай аквазвайвал, шаирдин лирик образар «чанда цӀай твадай», «рагъ кӀевириз, дуьнья дар ийидай», «катра еришдин», «магъидин тандин», «нур гъапаваз физвай», кӀани-ди «виртӀед мум хъиз цӀурурзавай» лезги таватар я. Гагъ-гагъ шаирди гафаралди и таватрин къамат акъван тӀебиидакъаз туькӀурзава хъи, кӀелзавайди «ширин мез, иер къамат» авай лезги рушарал мад гъилера гъейран жезва. Им дуьшуьшдин кар туш. Етим Эминалай гуьгъуьниз шииратдиз атай Чилихъ Абдулгъамида муьгъуьббатдин лирикадик са ахътин зурба пай кутуначтӀани, и лирикада вичиз махсус чка къуна, цӀийи тешпигъралдини рифмай-ралди, цӀийи фикирралди ам мадни вилик тухвана.

ФИМИР ВУН

Агъ, ширин мез, гуьрчек къамат, килиг заз,
Яб телягъиз, уьркуьтмиш жез фимир вун.
РикӀин гъиссдихъ къисметдин хат гилиг заз,
Элкъуьгъ чахъди, кьил хураваз фимир вун.

Гъафиларна, рикӀел кайи хер тамир,
Кабабна чан, заз айгъамдин хъвер тамир,
Ашкъидин цӀай, зав гвай кьенд-шекер тамир,
Сабур къатӀна, яд-чарадаз фимир вун.

Вун яр ятӀа, са дил жаваб ая заз,
РикӀин хиял лагъ, на жуван гумир наз.
Ирид йис я зун ви дердина къураз,
Икъван ви гъам зи чандамаз фимир вун.

Куьз вуна зал алпандин цӀай алтӀумна?
Несиб тахъай за зи къисмет алцумна.
Ви кӀани яр, кукупӀ цихъ хъиз магърумна.
Чан гъед-чирагъ, нур гъапаваз фимир вун.

Им кар хъанач вуна авурд бейхабар,
Яб телягъиз мийир вуна зи рикӀ тӀар.
Вун паталди чӀулав авур табагъ чар
КӀел тавуна, рахаз-рахаз фимир вун.

Хкетрик квай гуьбуьн руш хъиз къалуриз,
Абдулгъамид виртӀед мум хъиз цӀуруриз,
Чи бахтунин кьелем ядсуз къуруриз,
Гъейри касдиз бустан кутаз фимир вун.

КЪИЗИЛГУЬЛ

Дамах-чагъ гъаз физ, виликай алатиз,
Чанда гъикъван цӀай твада на, Къизилгуьл?
Шем-чирагъ хъиз, хкъез, рикӀив агатиз,
Чанда гъикъван цӀай твада на, Къизилгуьл?

Цуьк ахъаяй шумал беден чӀагуриз,
Тер къекъведай къвед хъана, жуь къалуриз,
Зай хъайи рикӀ пияладив ацӀуриз,
Чанда гъикъван цӀай твада на, Къизилгуьл?

Рагъ кӀевириз, дуьнья на заз дар ийиз,
Зар-зибаяр вавди къаз, инкар ийиз.
Заз чигедин марфадикай хар ийиз,
Чанда гъикъван цӀай твада на, Къизилгуьл?

Катра ериш, ашкъи хура амачиз,
Сирдаш хъана, са дил жаваб авачиз,
Перванадин ихтибардал алачиз,
Чанда гъикъван цӀай твада на, Къизилгуьл?

Магъидин тан, нехиш атӀай чӀурур гъаз,
Некъид пӀузар, нуьгъвед ичер хурур гъаз,
Чилихъвидин ивидин шагъ дамар гъаз,
Чанда гъикъван цӀай твада на, Къизилгуьл?

РИКӀЕЛ ХУЬХ!

ЦӀусадалай цӀекӀуьдал къведалди авай числительнияр икӀ кхъида:

- 1) цӀусад, цӀукъуд, цӀувад, цӀуругуд;
- 2) цӀикъвед, цӀипуд;
- 3) цӀерид, цӀемуьжуьд, цӀекӀуьд.

Числительнияр **пудкъад** ва **къудкъад**, инал къалурнавайвал кикӀана кхъида.

ТуькӀур хъанвай числительнийра союз-кӀус – **ни** вилик квай гафуник кикӀана кхъида, гуьгъуьнай къвезвай числительное адавай чараз кхъида: *агъзурни кӀуьд вишни къудкъанни цӀуругуд*.

КӀус-союз – **ни** акал хъайила, числительное къад д-дин чкадал **н** аваз кхъида: къанни ирид, пудкъанни вад, къудкъанни цӀусад ва мсб.

Числительнийрихъ галаз къайда къалур-рун патал менфят къачузвай причастие **лагъай** вичелай вилик къвезвай числительнидихъай чараз кхъида. Месела: *вад лагъай, пудкъанни пуд лагъай* ва мсб.

Къейд. Ихътин числительнияр рекъ-емралди кхъидайла, абурухъ галай причастие **лагъай** кхъин тавуна, адан чкадал дефис (-) эцигайтӀани жедат. Месела: *1978-йис (агъзурни кӀуьд вишни пудкъанни цӀемуьжуьд лагъай йис)*.

Числительнийрикай туькӀур жезвай наречияр числительнидихъ анжах суффикс – **ра** акална кхъида. Месела: *садра, къведра, пудра, къудра, вадра, къадра, вишра, агъзурра (къадбара* ва *я къадбара* ва маса формайра кхъидач).

Тикрар жезвай числительнияр арада дефис аваз кхъида. Ихътин дуьшуьшра *сад* ва *къвед* гафар сифте паюнун эхир-да д авачиз кхъида. Месела: *са-сад, къве-къвед, пуд-пуд, къад-къад* ва мсб.

Дробдин числительнияр икӀ кхъида: *вадай пуд, цӀудай къуд* ва мсб.

ЧИ ХУЬРЕР

Къилагъ (КӀлар)

Шурухдат (КӀлар)

ПРОЩАЛЬНОЕ СЛОВО

На 88-м году жизни завершился земной путь выдающегося учёного, доктора филологических наук, заслуженного деятеля науки Республики Дагестан, ведущего научного сотрудника отдела грамматических исследований Института языка, литературы и искусства Дагестанского федерального исследовательского центра РАН - Фаиды Абубакаровны Ганиевой.

Несмотря на преклонный возраст, Фаида Абубакаровна до последнего дня работала над диалектологическим словарём лезгинского языка - первым в своём роде, уникальным по охвату и глубине.

Родилась Фаида Абубакаровна в лезгинском селе Ахты. Она была младшей из трёх дочерей в семье, где мать прививала дочерям самостоятельность, уважение к труду и чистоте во всём - будь то дом, речь или помыслы. Эти качества останутся неразрывно связанными с образом Фаиды Абубакаровны на протяжении всей её жизни.

Окончив Институт горянок (ныне Дагестанский государственный педагогический университет), она преподавала в школах Ахтынского района, а затем, после недолгого периода жизни и работы в Баку, вернулась в родные края. Её путь в науку начался с внутреннего зова - стремления к более глубокому пониманию языка и мира. В 1967 году она поступила в аспирантуру, и с этого времени начался её подвижнический путь настоящего полевого лингвиста.

Темы её научных исследований были не только актуальны, но и уникальны: она вела полевые исследования в самых отдалённых и труднодоступных сёлах Дагестана и Азербайджана, где сохранялись древние бесписьменные языки. Особое место в её научной биографии занимает работа над хиналугским языком. В течение 12 лет подряд она ездила в село Хиналуг, собирая, анализируя, фиксируя устную речь, лексику, грамматические конструкции и создала «Хиналугско-русский словарь», ставший научным прорывом и фундамен-

том для последующих исследований. Этот словарь - не просто научная книга, это сохранённая часть исчезающего языка, и в этом подвиге - вся суть её миссии как учёного.

Среди её ключевых трудов - «Отраслевая лексика лезгинского языка», «Джабинский диалект лезгинского языка», «Курушский говор лезгинско-

го языка», а также участие в создании фундаментального «Русско-лезгинского словаря», где она отвечала за разделы, охватывающие буквы В, Д, Е, Ё, Ж, З, И. Её докторская диссертация, защищённая в Институте языкознания РАН в Москве в 2005 году, была посвящена глубинному анализу отраслевой лексики лезгинского языка, её семантике, структуре и этимологии.

Фаида Абубакаровна была не только исследователем, но и настоящим хранителем языка. Она часто говорила, что язык - это не механизм, а живой организм. Он растёт, болеет, стареет, трансформируется. И наша задача - не просто изучать его, а сохранять. Особенно те языки, которые находятся на грани исчезновения, диалекты, каждый из которых содержит в себе миропонимание народа, дух местности, быт, историю.

Невозможно переоценить вклад

Фаиды Абубакаровны в дагестанское языкознание. Её научная деятельность длилась более полувека - 54 года, и всё это время она не прерывала полевых исследований, не замыкалась в кабинетной науке. Её кабинет был таким же - скромным, но невероятно организованным, словно отражением её научной дисциплины. Стол с разложенными словарями, аккуратные стопки книг, очки, записи, ноутбук... всё было подчинено одной цели - работе, созданию, сохранению, систематизации.

Она с восторгом вспоминала и свои научные ориентиры - Магомеда Гаджиева, первого составителя лезгинско-русского словаря, которого считала гением лингвистики, и Унейзат Мейланову - свою наставницу, под руководством которой сделала первые шаги в науке. Сама же она вырастила целую плеяду молодых учёных, вдохновлённых её примером.

За свою научную и общественную деятельность Фаида Абубакаровна была удостоена многочисленных наград, среди которых орден «Честь и гордость Дагестана - Золотой орёл», премия имени М. М. Гаджиева, премия героического эпоса «Шарвили». В 2017 году ей было присвоено звание «Заслуженный деятель науки Республики Дагестан».

Несмотря на то, что у неё не было собственных детей, она говорила с гордостью: «Мои словари, мои исследования - это и есть мои дети». Она не искала признания, жила просто, скромно, но её научный и человеческий масштаб навсегда останется с нами. Её взгляд - трезвый, но добрый. Её суждения - твёрдые, но справедливые. Её труд - неоценим.

Сегодня мы прощаемся с целой эпохой. С человеком, который научил нас видеть ценность в слове, глубину в языке, достоинство - в верности своему делу.

Аллагъди рагъмет авурай!

С.КЕРИМОВА

ГАФАРГАН

Абул - камалэгъгли

Алаба - тажублу

Арил - шукур

Бинет - арха

Булум - экв гузвай

Гьалагъ - эсер

Дирбик - хаин

Ириг - мулдин цуьк

Кири - улу

Кириг - бедният

Къилиб - техил

Къал - гъахъ

Къаф - амал

Къиркъил - иеси авачирди

Риг - атир

Салагъ - къайда

Сани - гъейри

Сар - тарих

Сувал - дагъдин цен

Тгагъ - дар

Ттигъ - женг

Цкъал - нагъахъ

Чигъе - гъакъикъат

Шанил - къушун

Эчигъун - къумекчи тлалабун

Эчле - къакъан

TÜRK DİLİNDE NƏŞR

Танinmiş şair-jurnalist Arif Əbdüloğlunun "Bütövləşən vətənim" kitabı Ankarada türk dilində nəşr olunub. Bu kitab şeirləri və poemaları ilə oxucuların rəğbətini qazanmış müəllifin türk oxucuları ilə ilk görüşüdür. Kitab Azərbaycanca-

nın böyük oğlu, mesenat Hacı Zeynalabdin Tağıyevin xalq yolunda fədakarlığına həsr olunmuş "Şolların çətin yolu", Maştağanın tarixindən bəhs edən "Qeyrət qalası", doğma torpağa böyük sevgini və bağlılığı, bütöv vətən obrazını təcəssüm etdirən "Şuşa zirvəsi" poemaları daxil edilib. Arif Əbdüloğlunun bu kitabının HAK-İŞ/Hizmet-İş Sendikasının dəstəyi ilə nəşr olunması qardaş ölkənin iş adamlarının Azərbaycan yazarlarına diqqət və qayğısını əks etdirən parlaq misaldır.

Kitabın girişində HAK-İŞ/Xidmət-İş Həmkarlar İttifaqının sədri Mahmut Arslanın yazdığı kimi, bu təşəbbüs həm Türkiyədə, həm də Azərbaycanda dilimizin, mədəniyyətimizin və qardaşlığımızın nə qədər dərin bir bağ yaratdığını, bir-birimizin dərdlərinə necə ortaq olduğumuzu, sevinclərimizi necə ortaq yaşadığımızı göstərmək baxımından çox qiymətlidir.

Kitaba daxil edilmiş şeirlər, poemalar, atalar sözü-kəlamlar həm türk, həm də

Azərbaycan dilində verilib. Bu, oxucuya həm dillərimizin yaxınlığını daha yaxşı dərk etməyə, həm də tərcümənin səviyyəsini dəyərləndirməyə imkan verir.

Ötən əsrin əvvəllərində xalqımızın yaşadığı və mətanətlə sinə gərdiyi qanlı tarixi hadisələrə öz münasibətini bildirən, həm o vaxt, həm də Qarabağ müharibəsi dövründə erməni daşnaklarına qarşı igidlilə döyüşən vətən oğullarının qəhrəmanlığını vəsf edən şairin adlarını çəkdiyimiz poemaları ilə yanaşı "Xocalı elə yarıdır ki...", "Dəmir yumruq", "Zəfər marşı", "Mənim andım", "Yenilməz Türkiyə", "Cənnətimiz Qarabağ" və başqa şeirləri də gənc nəslin hərbi vətənpərvərlik tərbiyəsində əhəmiyyətli rol oynayan əsərlərdir. İnanırıq ki, oxucular Arif Əbdüloğlunun hər iki dildə işiq üzü görmüş, yeni şeirlər əlavə olunmuş "Bütövləşən vətənim" kitabını maraqla qarşılayacaqlar.

Sevda ƏZİZOVA

Baş redaktor
Sədaqət KƏRİMOVA

www.samuronline.com
sedagetkerimova@gmail.com

✓ **Чирвилер къачу, акьул къватла.**

✓ **Буна дуьзвал хуьх, вун дуьзвили хуьда.**

✓ **Экв гун патал кана кланда.**

Ünvan: AZ 1073 Bakı,
Mətbuat prospekti,
"Azərbaycan" nəşriyyatı,
3-cü mərtəbə, 101-ci otaq.
055-530-10-05